

องค์ประกอบของแผนที่ที่ใช้นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมในนิราศมหรณพของปราปต์¹

สายฝน เชียงลี²

สิริชญา คอนกรีต³

Received: December 2, 2022

Revised: December 13, 2022

Accepted: December 21, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครในจินตนาการของปราปต์ คือ ตัวละคร “เมิน” จากนวนิยายสืบสวนสอบสวน เรื่องนิราศมหรณพ ปราปต์เลือกใช้อองค์ประกอบของแผนที่ในการสร้างสรรค์ตัวละครดังกล่าว แนวคิดสำคัญที่ใช้วิเคราะห์ คือ แนวคิดนิเวศสำนึก ผลการวิจัยพบว่า ปราปต์ใช้อองค์ประกอบของแผนที่มาจินตนาการรูปลักษณ์และพลังเสียงเหนือธรรมชาติของเมิน เพื่อให้ตัวละครเมินทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการนำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2556-2558 ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาที่ร้อนรนร้อนที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล นอกจากนี้ ตัวละครเมินยังสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และระหว่างระบบทุนนิยมกับทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภาพมนุษย์ในฐานะภัยคุกคามสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : องค์ประกอบแผนที่, นวนิยายสืบสวนสอบสวน, ปัญหาสิ่งแวดล้อม, นิราศมหรณพ, แนวคิดนิเวศสำนึก

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ตัวละครชาติพันธุ์กับการนำเสนอปัญหาสังคมไทยร่วมสมัยในนวนิยายของปราปต์”

² หน่วยงานผู้แต่ง: หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: martymai356@gmail.com

³ หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: sirichaya.c@gmail.com

Elements of Fantasy in the Presentation of Environmental Problems in Prapt's *Nirat Mahannop*⁴

Saifon Sianglee⁵

Sirichaya Corngreat⁶

Received: December 2, 2022

Revised: December 13, 2022

Accepted: December 21, 2022

Abstract

This research examines the character “Moen” from Prapt’s detective novel “Nirat Mahannop” with reference to the concept of ecological conscience. Results show that Prapt deploys elements of fantasy to express Moen’s supernatural appearance and vocal power. This positions Moen as a voice on Thailand’s environmental problems from 2013 to 2015, relating to the oil spill that affected the country’s marine environment. Apart from that, Moen reflects powerful relationships between humans and the environment, capitalism and nature, in conjunction with the image of humans as an environmental threat.

Keywords: elements of fantasy, detective novel, environmental problems, Nirat Mahannop, ecological conscience

⁴ This research article is a part of the thesis titled, “Ethnic Characters and Presentations of Thai Contemporary Social Problems in Prapt’s Novels”

⁵ Affiliation: Master of Arts (Thai), Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University
E-mail: martymai356@gmail.com

⁶ Affiliation: Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University
E-mail: sirichaya.c@gmail.com

1. บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมนับเป็นวิกฤตครั้งใหญ่ของมวลมนุษยชาติ ทั้งความผันผวนของสภาพภูมิอากาศและมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นผลพวงจากการขยายตัวของสังคมเมืองและการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยม สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของวิกฤตสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์และระบบนิเวศ ทั้งนี้ วรรณกรรมเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ผู้เขียนใช้สื่อสารเรื่องราวของปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อสังคม โดยนำเสนอความคิดในเวทสำนักมาพิจารณาภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในวรรณกรรม

การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศสำนักหรือ นิเวศวิจารณ์ (ecocriticism) ปรากฏคำนี้ครั้งแรกในบทความเรื่อง “Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism” ของ William Rueckert นอกจากนั้นยังเรียกการวิจารณ์วรรณกรรมแนวนี้อีกว่า การศึกษาสีเขียว (green studies) และการวิจารณ์วรรณกรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental literary criticism) (Phacharawan, 2019, p. 379) นิเวศวิจารณ์แตกต่างจากการวิจารณ์วรรณกรรมในอดีตที่มักให้ความสำคัญกับการพิจารณามนุษย์เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากนิเวศวิจารณ์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นศูนย์กลาง โดยสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการวิจารณ์แนวนี้นี้คือ ความตื่นตัวเชิงสิ่งแวดล้อมและงานเขียนที่มุ่งสร้างสำนึกเชิงสิ่งแวดล้อม (Phacharawan, 2019, pp. 377-378) แนวคิดดังกล่าวเป็นวิธีคิดที่มองโลกแบบพึ่งพาอาศัยกันและมองว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลาง โดยตั้งคำถามกับการพัฒนาและความทันสมัยที่เป็นต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ลักษณะการวิจารณ์เชิงนิเวศในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จะเน้นการวิจารณ์วรรณกรรมเกี่ยวกับประเด็นวิกฤตสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ อาทิ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลพิษ การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่า เป็นต้น (Mambrol, 2016)

ปราปต์เป็นนักเขียนที่มักสะท้อนปัญหาสังคมและสอดแทรกเหตุการณ์ที่ปรากฏในบริบทจริงของสังคมไทย นอกจากนั้นยังทดลองใช้กลวิธีการเขียนและสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้กลวิธีการแต่งแบบหลังสมัยใหม่ การสร้างสรรค์นวนิยายแนวดีสโทเปียและนวนิยายวาย การใช้ลักษณะแฟนตาซี เป็นต้น โดยปราปต์นำเสนอนวนิยายเรื่อง นิราศมหรณพ ผ่านรูปแบบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่ผสมผสานแนวแฟนตาซี อนึ่งคำว่า แฟนตาซี (fantasy) ตามความหมายของ Oxford advanced learner's dictionary ให้ความหมายว่า “a pleasant situation that you imagine but that is unlikely to happen” (Oxford University Press, n.d.) ซึ่งเป็นสถานการณ์เหนือจริงเกินจินตนาการที่ไม่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริง และไม่ปฏิบัติตามหลักเหตุผลของโลกความเป็นจริง นิราศมหรณพจึงเป็นนวนิยายที่ปราปต์ปลดปล่อยจินตนาการผ่านการสร้างองค์ประกอบแฟนตาซี เพื่อนำเสนอเรื่องราวของตัวละครแปลกประหลาดอย่างเมิน

ในบทความวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้มุมมองนิเวศสำนักในการวิเคราะห์นวนิยายเป็นหลัก เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยที่มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติ ขอบเขตของการวิจัยคือ นวนิยายเรื่อง “นิราศมหรณพ” ของ “ปราปต์” หรือ ชัยรัตน์ พิพิธพัฒนาปราปต์ นักเขียนที่โด่งดังจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนเรื่อง “กาหลมหารทิก” ที่โดดเด่นด้วยการใช้กลโคลงปริศนามาเป็นส่วนหนึ่งของคติชาตกรรมต่อเนื่อง จนทำให้ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอินทรีอะวอร์ด ประเภทสืบสวนสอบสวน พ.ศ. 2557 ต่อมาปราปต์จึงสร้างสรรค์นวนิยายสืบสวนสอบสวนเรื่อง “นิราศมหรณพ” ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2558 ซึ่งนวนิยายเรื่องดังกล่าวได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและได้เข้ารอบคัดเลือกลิสต์ (longlist) ของการประกวดรางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write) พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ ตัวละครของปราปต์มักนำเสนอปัญหาสังคมไทย

ร่วมสมัย โดยนำเสนอเสียงของตัวละครที่ไร้อำนาจและถูกกดขี่จากสังคมกระแสหลัก เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตัวละครที่ไร้สิทธิ์ไร้เสียงในสังคม นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมของปราปต์ ซึ่งในเรื่องนิราศมหรณพ ผู้วิจัยพบว่าปราปต์นำเสนอเสียงของตัวละครที่สำคัญคือ เมิน เพื่อสื่อสารประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยให้ผู้อ่านรับรู้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาตัวบทเรื่องนิราศมหรณพเพียง 3 เรื่อง บทความวิจัยเรื่องแรกคือ “การเล่าเรื่องแบบหลังสมัยใหม่ ในนิราศมหรณพ ของปราปต์” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการเล่าเรื่องแบบหลังสมัยใหม่ในนิราศมหรณพ และพิจารณาสารที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนอผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องแบบหลังสมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นิราศมหรณพใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบหลังสมัยใหม่ 2 กลวิธี ได้แก่ 1. การใช้รูปแบบบันเทิงคดีแนวสืบสวนสอบสวน ปราปต์นำเสนอแนวคิดวิพากษ์มนุษย์ที่ไม่ยอมรับความแตกต่าง และใช้ความแตกต่างเพื่อแสดงความเหนือกว่าตัวละครเมิน รวมทั้งวิพากษ์มนุษย์ที่วางตัวมีอำนาจเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลังมนุษย์นิยม ปราปต์ใช้กลวิธีการโต้ชนสืบสวนสอบสวน (Anti-detective) และ 2. การใช้สัมผัสพันธบท ทั้งบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เรื่องนิราศเมืองแกลงและพระอภัยมณีของสุนทรภู่ และสัมผัสกับเพลงยาวเรื่องหม่อมเป็ดสวรรค์ของคุณสุวรรณ (Thongchai, 2017) บทความวิจัยเรื่องที่ 2 “การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์” ศึกษาการสร้างนวนิยายแนวสืบสวนและศึกษาภาพแทนวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในนวนิยายสืบสวนของปราปต์ ขอบเขตของการวิจัยได้แก่ นวนิยายเรื่อง กาหลมหรทึก นิราศมหรณพ และสิงพาดกลอน ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายของปราปต์ทั้ง 3 เรื่องนำเสนอข้อมูลพุทธสถาน ประวัติศาสตร์และสังคมของไทยมาสร้างฉาก ตัวละคร และบทสนทนา รวมถึงนำเสนอภาพแทนของวัฒนธรรมไทยทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ การเลี้ยงดู สถาปัตยกรรมระบบนิเวศ ความเชื่อ และงานประพันธ์ (Kit, 2021) นอกจากนี้ ยังพบบทความวิจัยเรื่อง “นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบมิดของปราปต์: กลวิธีการสร้างโครงเรื่องกับการนำเสนอตัวละครชายขอบ” ศึกษาการสร้างโครงเรื่องและกลวิธีการนำเสนอตัวละครชายขอบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบมิดของปราปต์ ขอบเขตของการวิจัยได้แก่ นวนิยายเรื่อง กาหลมหรทึก นิราศมหรณพ เปรต และสิงพาดกลอน ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายของปราปต์มีลักษณะโต้ชนสืบสวนสอบสวน โดยจบเรื่องแบบปลายเปิด ปราปต์นำเสนอตัวละครชายขอบผ่าน 2 กลวิธี ได้แก่ 1. การนำเสนอตัวละครคู่ตรงข้าม และ 2. การนำเสนอบทบาทใหม่แทนการนำเสนอภาพเหมารวมด้านลบ (Nudruja et al., 2021)

อาจกล่าวได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ทฤษฎีการแต่งนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่วิเคราะห์องค์ประกอบแฟนตาซีและตัวละครเมินที่ปรากฏในนิราศมหรณพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการใช้ลักษณะแฟนตาซีในนวนิยายเรื่องนิราศมหรณพของปราปต์ โดยใช้แนวคิดนิเวศสำนักเป็นแนวคิดหลักมาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องดังกล่าว เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย อันเป็นปัญหาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะแฟนตาซีที่ใช้นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมในนิราศมหรณพของปราปต์

3. สมมติฐานของการวิจัย

ปราปต์ใช้ลักษณะแผนที่สร้างตัวละครเด่นได้แก่ รูปลักษณะภายนอก และความสามารถพิเศษเหนือธรรมชาติ รวมถึงเหตุการณ์ตามหาศิลาสมุทร โดยให้เมินเป็นตัวแทนของเผ่าพันธุ์อื่นที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เหตุการณ์จำลองในนวนิยายยังเชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2556 - 2558

4. ขอบเขตของการวิจัย

นวนิยายของปราปต์เรื่อง นิราศมหรณพ ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2561 (ตีพิมพ์ครั้งแรก มีนาคม พ.ศ. 2558) ผู้วิจัยระบุฉบับปีที่พิมพ์ครั้งแรก เนื่องจากบทความวิจัยฉบับนี้จะศึกษาบริบททางสังคมไทยร่วมสมัยในช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่ปราปต์ผลิตงานวรรณกรรม การระบุปีที่พิมพ์ครั้งแรกเพื่อให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

5. วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2556 - 2558 ศึกษากรอบคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนิเวศสำนึกและนวนิยายเรื่องนิราศมหรณพ วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สรุปผลและอภิปรายผล

6. ผลการวิจัย

นวนิยายเรื่องนิราศมหรณพ เป็นเรื่องราวการเดินทางตามหาศิลาสมุทรของเมินที่อาศัยในท้องทะเล จากการทำนายของท่านโหราจารย์ ผู้เป็นประมุขของเมินว่าจะเกิดหายนะครั้งยิ่งใหญ่ คือ ปัญหาน้ำมันรั่วในอ่าวไทย ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่ของเมิน “ร.ต.อ.เชลียง เดชาพิสัย” หลายชายของประมุขจึงเข้ามาใช้ชีวิตปะปนกับมนุษย์ และตามหาศิลาสมุทร เพื่อนำหินวิเศษก้อนนี้ไปกอบกู้ภัยพิบัติ ต่อมาเกิดคดียาเสพติดกรรมปริศนาโดยใช้กลิ่นเสียงอินพราซาวนหลายคดี ซึ่งคดีฆาตกรรมต่อเนื่องได้เชื่อมโยงไปถึงบริษัทน้ำมัน ทำให้เชลียงต้องตามสืบผู้อยู่เบื้องหลังคดียาเสพติดกรรมไปพร้อมกับหาทางหยุดยั้งปัญหาที่น้ำมันรั่วกลางทะเล ทั้งนี้ องค์ประกอบแผนที่ที่ปราปต์นำมาใช้ในนิราศมหรณพคือ การสร้างตัวละครในจินตนาการที่บอกเล่าปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ “เมิน” การวิเคราะห์องค์ประกอบของแผนที่ที่ใช้นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมในบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแบ่ง

ผลการวิจัยเป็น 3 ประเด็น ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าวต่อไป ได้แก่ ประเด็นแรก คือ ตัวละครเมน กับภารกิจกอบกู้วิกฤตน้ำมันรั่วกลางทะเล ประเด็นที่สอง คือ เซลียง: ทายาทเมนและตัวแทนผู้พิทักษ์ธรรมชาติ และประเด็นสุดท้าย คือ “นุชา”: ครึ่งมนุษย์ครึ่งเมน กับการทวงคืนความยุติธรรม

6.1. ตัวละครเมน กับภารกิจกอบกู้วิกฤตน้ำมันรั่วกลางทะเล

ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในนวนิยายเรื่องนิราศมหรณพ คือ “เมน” ปราปต์กล่าวถึงตัวละครในจินตนาการนี้ ความว่า

“อ้างอิงชื่อเรียกเผ่าพันธุ์ของเราในหมู่มนุษย์ก็ได้ ชาวเมนในภาษาอังกฤษคือ*เมอร์เมด* จีนกับเวียดนามออกเสียงคล้าย ๆ กันทำนองว่า *เหม่ยเหรินอวี* ภาษาเช็กกับสโลวัก *มอร์สกาปันนา* ภาษาดัตช์ *ซีเมอร์มิน* ภาษาฟินแลนด์ *เมเรนเนยโต* ภาษาอิตาเลียน *เหมยงเฟรรา* กระทั่งภาษาไทยเองก็มีคำแทนที่มักใช้เรียกสิ่งมีชีวิตในบทกวีว่า *มีนา...*” (Prapt, 2018, p. 256)

ปราปต์เลือกใช้แฟนตาซีเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างตัวละครเมน เพื่อสื่อถึงชนเผ่าพื้นเมืองที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างทอประกาย ถิ่นที่อยู่ของเมนอยู่ในทะเลอ่าวไทย ซึ่งปราปต์ใช้สถานที่ที่มีอยู่จริงมาสร้างเป็นดินแดนในจินตนาการ ทั้งนี้ เมนเป็นตัวละครแฟนตาซีที่เกิดจากการที่ปราปต์นำตัวละครเงือกในวรรณคดีไทยมาตีความใหม่ โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาจินตนาการลักษณะพิเศษของเมน ซึ่งเป็นการอธิบายลักษณะเหนือธรรมชาติโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่น ชนชาสามารถจับตัวเป็นเกล็ด มีพังผืดที่เท้า ได้ยินคลื่นเสียงดีกว่าหูของมนุษย์ปกติ เป็นต้น ดังเช่นความว่า “ไม่เหมือนในหนังหรือละครหรอก ขาของเรายังเป็นขา เพียงแต่ขนหน้าแข้งจะจับตัวแข็งเป็นแผ่น เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการว่ายน้ำ” (Prapt, 2018, p. 254)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถวีสถิติทางวรรณศิลป์ จะพบว่าปราปต์นำลักษณะแฟนตาซีมาสร้างลักษณะพิเศษของตัวละครเมนได้อย่างสมเหตุสมผล และทำให้ผู้อ่านยอมรับความเหนือธรรมชาติของเมนได้ ปราปต์ยังคงสร้างรูปลักษณ์ภายนอกของเมนที่มีลักษณะคล้ายคลึงมนุษย์ เพื่อให้เมนสามารถปรับตัวเข้ากับเผ่าพันธุ์มนุษย์ได้ ความว่า

“ชาวเมน นั่นคือชื่อที่เราเรียกชนเหมือนที่พวกคุณเรียกตัวเองว่า ชาวมนุษย์ อันที่จริงเมนไม่คิดว่าเราเป็นสิ่งมีชีวิตอีกแบบ เราถือว่าตัวเองเป็นแค่*เผ่าพันธุ์หนึ่งที่มีลักษณะพิเศษบางอย่างแตกต่างออกไป เหมือนกะหรี่ปั๊บก๊วย หรือชาวมาไซมาร่าที่กระโดดสูง* [เน้นโดยผู้เขียน] เมนพยายามปรับตัว เพื่อให้อยู่ร่วมกับมนุษย์ได้ นั่นทำให้เราจำเป็นต้องปกปิดตัวเอง เพราะนิสัยโดดเด่นอย่างหนึ่งของมนุษย์คือการไม่ยอมรับความแตกต่าง” (Prapt, 2018, pp. 253-254)

จากบทบรรยายข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าปราปต์พยายามเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของเมนกับชนเผ่าต่าง ๆ ดังเช่นชาวกะหรี่ปั๊บก๊วย และชาวมาไซมาร่า เป็นต้น ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกับชนชาติอื่น เช่นเดียวกับในนวนิยายที่ปราปต์สร้างให้ตัวละครเมนมีการปกครองโดยประมุขและมี “...ประวัติศาสตร์ชาวเมนในดินแดนอุซาคเนย์” (Prapt, 2018, p. 256) โดยที่ปราปต์ไม่ได้มองว่าเมนเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น แต่เป็นอีกเผ่าพันธุ์หนึ่งที่มีลักษณะพิเศษบางอย่างแตกต่างมนุษย์ปกติ สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นถึงความตั้งใจของปราปต์ที่พยายามสร้างการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ปราปต์จึงเจินยยามให้ตัวละครเมนเป็นเผ่าพันธุ์หนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวละครเมนเป็นตัวละครกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ไม่ใช่เป็นเพียงแค่สิ่งมีชีวิต

สายพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ ทั้งนี้ การปกปิดตัวตนของเมินสอดคล้องกับชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยที่ต้องปกปิดตัวตน เมื่อเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมกระแสหลัก อาทิ คนเชื้อสายมอญ คนเชื้อสายลาว เป็นต้น

ทั้งนี้ การที่ตัวละครเมินปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมเมืองร่วมสมัย โดยการปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ภายนอกให้เหมือนมนุษย์ปกติ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมเมืองที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตัวตนของเมิน ในทางเดียวกัน การที่มีรูปลักษณ์คล้ายคลึงกับมนุษย์ทำให้เมินสามารถเข้าไปรวมกลุ่มกับเผ่าพันธุ์มนุษย์ได้อย่างแนบเนียน โดยที่ปกปิดความลับของเมินไม่ให้นมนุษย์ล่วงรู้ เพื่อสืบหาความจริงเกี่ยวกับผู้อยู่เบื้องหลังการก่อคดีฆาตกรรมและการตามหาศิลาสมุทรตามโครงเรื่องสืบสวนสอบสวน

การสร้างตัวละครเมินที่มีลักษณะคล้ายคลึงและมีความคิดสติปัญญาเทียบเท่ามนุษย์มาบอกเล่าปัญหาอุตสาหกรรมน้ำมัน โดยที่เมินเป็นตัวกลางสื่อสารปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันหากเรามองว่าเมินคือตัวแทนของ “สัตว์ทะเล” อาจตีความได้ถึงสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในระบบนิเวศ ซึ่งปราปต์วิพากษ์วิจารณ์สิ่งเลวร้ายที่ระบบทุนนิยมกระทำต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยมีมนุษย์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบทุนนิยมขับเคลื่อนต่อไป และเป็นวัฏจักรที่หมุนเวียนทำลายระบบนิเวศอย่างไม่รู้จบ

ในอีกทางหนึ่ง หากเราพิจารณาเมินในฐานะครึ่งคนครึ่งสัตว์ เนื่องจากเมินมีลักษณะภายนอกที่คล้ายมนุษย์ แต่ก็มีบางส่วนที่คล้ายปลาเมื่อสัมผัสกับน้ำ เช่น ขนที่ขาจะจับตัวเป็นเกล็ด เป็นต้น ความว่า “ทำนองเดียวกับเกล็ดปลาฉลาม ขนหน้าแข้งที่กลายเป็นแผ่นพวงนี้ จะเปลี่ยนรูปร่างและทิศทางตลอดเวลาเมื่อกระแสน้ำไหลผ่าน ทำให้แรงดันน้ำลดลง และเราว่ายน้ำได้เร็วขึ้น” (Prapt, 2018, p. 254) สิ่งนี้ทำให้เห็นความเป็นสื่อกลางหรือตัวเชื่อม (mediator) ของเมิน การที่ปราปต์ใช้ลักษณะแฟนตาซีสร้างเมินให้เป็นครึ่งมนุษย์ครึ่งปลามาทำภารกิจตามหาศิลาสมุทร เมินจึงเปรียบเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเมินมีบทบาทสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การที่ปราปต์เลือกนำเสนอสายใยความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูกมาเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีของมนุษย์กับเมิน คือตัวละครสุพรรณ (เมิน) และนุชา (ครึ่งมนุษย์ครึ่งเมิน) โดยที่สุพรรณยอมรับลูกของตน นั้นหมายถึงการยอมรับความเป็นมนุษย์ในตัวลูกสาว ส่วนนุชาก็ยอมรับว่าตนมีเชื้อสายทั้งสองเผ่าพันธุ์ ซึ่งปราปต์ทำให้เห็นการเปิดรับความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม

นิราศมหรณพเป็นเรื่องราวการเดินทางตามหาศิลาสมุทร เพื่อทำภารกิจของเมินให้สำเร็จทันเวลา โดยที่เมินเป็นตัวแทนของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อม หน้าที่สำคัญของเมินคือการปกป้องสิ่งแวดล้อมและกอบกู้ภัยพิบัติทางทะเล เนื่องจากเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วกลางทะเล อันเป็นแหล่งที่อยู่ที่สำคัญของเมิน เมินจึงเป็นชนพื้นเมืองที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับธรรมชาติ และทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ธรรมชาติทางทะเล ในตอนที่ตัวละครเมินคือ “เซเลียง” ได้อธิบายถึงสาเหตุที่พวกเมินเข้ามาปะปนกับพวกมนุษย์ เพื่อค้นหาของวิเศษที่เรียกว่า “ศิลาสมุทร” ความว่า

“นั่นคือสิ่งที่ผมกำลังจะบอกคุณ เมฆายานที่ผ่านมา คุณปู่ใหญ่ของผม ท่านโหราจารย์ของพวกเราอ่านพบเหตุภัยพิบัติผ่านดวงดาวว่าหายนะกำลังจะเกิด การพยากรณ์ถูกกระทำผ่านโหรอีกหลายท่านผ่านหลายวิธี แต่ทุกท่านทุกวิธีได้ผลลัพธ์เหมือนกันหมด ภายในกรกฎาคมนี้อ่างน้ำอันเป็นที่อยู่ของเราจะแปรเป็นสีดำ ความตายจะกระจายทั่วมหาสมุทรโคลน!...การวิเคราะห์คำทำนายเป็นไปในทางเดียว จะเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วครั้งใหญ่ในอ่าวไทย -” (Prapt, 2018, p. 249)

จากบทบรรยายข้างต้น ปราปต์ใช้คำทำนายของโหราจารย์มาเป็นจุดเริ่มต้นการเปิดเรื่อง ด้วยการเตือนเหตุการณ์หายนะที่จะเกิดขึ้น เพื่อปูทางให้เมินหาทางแก้ไขวิกฤตน้ำมันรั่วล่วงหน้า โดยอ้างอิงดวงดาวที่เมินเชื่อว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ใน

การกำหนดอนาคต สิ่งเหล่านี้เผยให้เห็นความเชื่อเรื่องการทำนายของเมินที่สัมพันธ์กับความวิตกกังวลของคนในสังคม ทั้งนี้ การที่ให้น่านโหราจารย์ของเมินทำนายเหตุการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดในอนาคต เนื่องจากเมินมีลักษณะผสมผสานระหว่างมนุษย์ และสัตว์ ซึ่งสัตว์จะมีสัญชาตญาณที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เพื่อรักษาความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ดังเช่น พฤติกรรม ของสัตว์นักพยากรณ์อย่างมด มดชนไข่ม้วนที่สูง เพื่อเตือนภัยว่าจะมีฝนตก เนื่องจากมดสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ หรือในกรณีมดดำขนไข่ออกจากรัง และเดินต่อแถวเป็นแนวยาว เป็นการเตือนภัยว่าจะเกิดฝนตกภายใน 8-10 วัน (Thairath online, 2022) นอกจากสัญชาตญาณการรับรู้ภัยธรรมชาติของสัตว์แล้ว ปราบปต์ยังใช้ลักษณะแพนตาซิมัสสร้าง คุณสมบัติพิเศษของเมินที่สามารถได้ยินคลื่นใต้เสียงคือ อินฟราซาวนด์ ในตอนที่เชลียงกล่าวว่า “...ผมเพิ่งเอะใจตอนพาคุณไป พบแม่ที่บ้านพักไทยโชติ มีคนใช้อินฟราซาวนด์ [เน้นโดยผู้เขียน] ในเขตบ้านของคุณต่าง...” (Prapt, 2018, p. 257) ซึ่ง ความสามารถได้ยินใต้เสียง (Infrasound) ที่มีความถี่ต่ำกว่า 20 เฮิร์ตเป็นลักษณะที่พบในสัตว์เท่านั้น เช่น วาฬ ช้าง และ ฮิปโปโปเตมัส ที่ใช้คลื่นใต้เสียงเพื่อติดต่อสื่อสารกัน (BBC news, 2017) ดังนั้น จึงทำให้เห็นความสนใจของปราบปต์ที่สร้าง ตัวละครเมินให้เชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปมปัญหาของเรื่องมีสาเหตุมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ไปบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ ทำให้เห็นว่ามนุษย์แสดง อำนาจเหนือพื้นที่ธรรมชาติและเข้าไปจัดการควบคุมธรรมชาติ ปราบปต์วิพากษ์วิจารณ์ายทุนและนำเสนอภาพความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในด้านลบ มนุษย์ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เพียงแต่กระทบต่อ พื้นที่ของตัวละครเมินที่ด้อยอำนาจกว่า แต่ยังกระทบระบบนิเวศและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลนานาชนิด ทำให้เห็นว่า ปราบปต์วิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยมจนละเลยธรรมชาติ

ปราบปต์นำเสนอลักษณะคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในตัวบท ภาพในตัวบทเป็นการต่อสู้ระหว่างมนุษย์ที่เป็นตัวแทนของระบบ ทุนนิยม กับเมินที่เป็นตัวแทนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถจำแนกคู่ตรงข้ามในตัวบท ได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ลักษณะคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในนิราศมหรณพ	
ฝ่ายทุนนิยม	ฝ่ายธรรมชาติ
มนุษย์	เมิน
เพศชาย	เพศหญิง
แข็งแรง	อ่อนแอ
ความชั่วร้าย	ความดีงาม
ทำลาย	อนุรักษ์
ผู้กระทำ	ผู้ถูกกระทำ
อุตสาหกรรม	สิ่งแวดล้อม
พื้นที่เมือง	พื้นที่ธรรมชาติ
สังคมเมือง	สังคมชนบท
น้ำมัน	น้ำ
คนเมือง	ชนพื้นเมือง
สื่อโทรคมนาคม	บริสุทธิ์
พื้นที่อันตราย (อาชญากรรม)	สงบสุขปลอดภัย

จากตารางจะพบว่า ปราปต์เลือกใช้คำคู่ตรงข้าม เพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างฝ่ายทุนนิยมที่เป็นตัวแทนของคำคู่ตรงข้ามด้านลบ กับฝ่ายธรรมชาติที่เป็นตัวแทนของคำคู่ตรงข้ามด้านบวก ซึ่งทำให้เห็นทัศนะของปราปต์ที่มองว่าธรรมชาติเป็นฝ่ายดีและทุนนิยมเป็นฝ่ายร้ายของเรื่อง ทั้งนี้ การสร้างคู่ตรงข้ามยังเชื่อมโยงกับวรรณกรรมแนวนิเวศสำนึกที่จะนำเสนอภาพธรรมชาติเป็นฝ่ายดีและมนุษย์เป็นฝ่ายร้าย

หากพิจารณาในมุมมองนิเวศสำนึก จะพบว่าความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศเผยให้เห็นอำนาจของ ระบบทุนนิยมที่มนุษย์มุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุดและดักตวงผลประโยชน์จากพื้นที่ธรรมชาติ มนุษย์มองว่า ชาติพันธุ์ของตนมีสถานะเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นและสามารถเข้าไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษทางทะเลที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของเมิน อาจตีความได้ถึงชนพื้นเมืองที่ถูกคนเมืองอย่างมนุษย์รุกรานล่าอาณานิคมและแปรสภาพถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมืองให้เสื่อมโทรม ภาพของมนุษย์ในตัวแทนนี้จึงเป็นภาพของภัยคุกคามสิ่งแวดล้อมและชนพื้นเมือง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเหตุการณ์น้ำมันรั่วในเรือนิราศมหรณพที่ส่งผลกระทบต่อตัวละครเมินและสิ่งมีชีวิตทางทะเล ซึ่งมีผลกระทบดังคำที่เป็นตัวเอน เน้นโดยผู้เขียน ความว่า

“...ภายในกรกฎาคมนี้ ท้องน้ำอันเป็นที่อยู่ของเราจะแปรเป็นสีดำ ความตายจะกระจายทั่วมหาสมุทรโคลน!...

การวิเคราะห์คำทำนายเป็นไปในทางเดียว จะเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วครั้งใหญ่ในอ่าวไทย - -” (Prapt, 2018, p. 249)

จากบทบรรยายข้างต้น การทำนายเหตุการณ์ “มหาสมุทรโคลน” หรือน้ำมันรั่วในนิราศมหรณพสอดคล้องกับเหตุการณ์น้ำมันรั่วในบริบทจริงของสังคมไทย นั่นคือ เหตุการณ์น้ำมันรั่วบริเวณอ่าวพร้าว ซึ่งปราปต์ได้นำปัญหาสังคมไทยร่วมสมัยในช่วงเวลาดังกล่าวมาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์นิราศมหรณพ ซึ่งเป็นตัวแทนที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 บทบรรยายข้างต้นระบุว่า โหราจารย์ของเมินทำนายว่าจะเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วช่วงเดือนกรกฎาคม ปราปต์ยังระบุวันเวลาที่เกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วในนิราศมหรณพว่า ในวันที่ 27 กรกฎาคม ได้เกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วจากทุ่นรับน้ำมันดิบของเรือบรรทุกน้ำมันที่กำลังถ่ายน้ำมันให้กับบริษัท ไทยโซติ เคมิคอล จำกัด (มหาชน) สอดคล้องกับปัญหามลพิษทางทะเลในบริบทสังคมไทยในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ซึ่งเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วบริเวณอ่าวพร้าว เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง นับเป็นอุบัติเหตุน้ำมันรั่วที่ร้ายแรงที่สุดในประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสนใจของปราปต์ที่เลือกใช้ช่วงวันเวลาเดือนกรกฎาคมและฉากเบื้องหลังคือบริเวณ “อ่าวไทย” ให้ตรงกับเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อวิพากษ์วิจารณ์นายทุน

เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากท่อรับน้ำมันดิบจากทุ่นรับน้ำมันดิบของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC รั่วไหลลงทะเล ทำให้น้ำมันดิบรั่วไหลออกมากกว่า 50,000 ลิตร และคราบน้ำมันดิบบางส่วนได้ไหลเข้าสู่อ่าวพร้าว แม้ว่าทางบริษัทน้ำมันจะพยายามแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น แต่ผลกระทบจากเหตุการณ์ในครั้งนี้สร้างความเสียหายต่อคนในท้องถิ่นและสิ่งมีชีวิตในทะเลเป็นอย่างมาก ทั้งปัญหาระบบนิเวศทางทะเลที่ปนเปื้อนคราบน้ำมัน สัตว์ทะเลที่จับได้มีสภาพร่างกายผิดปกติ กระทั่งต่อสภาพลักษณะการท่องเที่ยว และกลุ่มประมงพื้นบ้านที่จับสัตว์ทะเลได้ลดลงจนต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น (Nithi, 2017) เช่นเดียวกับในตัวแทนที่เมินเป็นตัวแทนของทั้งสิ่งมีชีวิตทางทะเลและชนพื้นเมืองที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นทัศนะของปราปต์ที่มองว่ามนุษย์เป็นผู้ทำลายระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าปราปต์ได้นำบริบทในสังคมร่วมสมัยมาเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างสรรค์ตัวแทนนี้

6.2 เซลียง: ทายาทเมินและตัวแทนผู้พิทักษ์ธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาชื่อเรื่องนิราศมหรณพ จะพบว่าชื่อเรื่องสัมพันธ์กับโครงเรื่องรองของนิราศมหรณพเป็นการทำภารกิจตามหาของวิเศษของเมิน เพื่อความอยู่รอดของตัวละครเมินและสิ่งมีชีวิตในท้องทะเล ความหมายแรกของคำว่า “นิราศ” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/> หมายถึง “ไปจาก, ระเหเรห, ปราศจาก” และ “มหรณพ” หมายถึง ห้วงน้ำใหญ่, ทะเลใหญ่ เมื่อนำมารวมกันจะสัมพันธ์กับโครงเรื่องรองที่เมินต้องเดินทางจากถิ่นที่อยู่ในท้องทะเล เพื่อทำภารกิจที่สำคัญต่อการปกป้องเหล่าตัวละครเมิน ในทางตรงกันข้าม หากนำความหมายที่สองของ “นิราศ” ที่หมายถึง “ปราศจากความหวัง, ไม่มีความต้องการ, หมดอยาก, เฉยอยู่” มาตีความจะสื่อถึงการทำภารกิจของเมินนั้นไร้ความหวัง

ของวิเศษคือ “ศิลาสมุทร” เป็นองค์ประกอบของสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามความเชื่อของเมินกล่าวว่า หินวิเศษในตำนานก่อนนี้มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถรมน้ำกับน้ำมันได้ ความว่า

“หินในตำนานของเรา เหมือนความเชื่อเรื่องศิลานักปราชญ์ เขียวหนุมานศักดิ์สิทธิ์ หรือเหล็กไหลของมนุษย์ พวกเราเชื่อว่าศิลาสมุทรมีฤทธิ์ทำให้สิ่งสกปรกกลายเป็นน้ำสะอาดได้ นั้นรวมถึงการสลายเชื้อโรคร้ายในเลือด สิ่งมีชีวิต ทำให้หายป่วยและเป็นส่วนผสมของตัวยายาอายุวัฒนะ...” (Prapt, 2018, pp. 250-251)

ปราบต์เลือกใช้ศิลาสมุทรเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาน้ำมันรั่ว การเลือกใช้ “ก้อนหิน” จากธรรมชาติมาเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น และอาจตีความได้ว่าก้อนหินเป็นสัญลักษณ์ของ “ความหวัง” เป็นความหวังของเมินที่จะกอบกู้ปัญหามลพิษทางทะเล ภารกิจสำคัญของเมินคือตามหาหินวิเศษก้อนนี้ โดยมีเซลล์ียงเป็นหัวหน้าทีมค้นหาศิลาสมุทร เพื่อใช้พลังวิเศษจากศิลาสมุทรรวมคราบน้ำมันไม่ให้กระจายไปทั่วท้องทะเล เมินจึงเป็นตัวแทนของผู้อนุรักษ์และปกป้องธรรมชาติ รวมทั้งอาจสื่อถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ความว่า

“ก้อนหินที่เรียกว่าศิลาสมุทรอาจมีจริง แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าอำนาจมหัศจรรย์ของมันจะมีจริง ตำนานพงศาวดาร และเอกสารหลายชิ้นพูดถึงคุณสมบัติของมัน นิราศมหรณพก็พูดถึงตัวมันเหมือนจับต้องได้ แต่ ‘ไม่มี’ เอกสารชิ้นไหนระบุสองอย่างนี้รวมกันในเชิงการวิเคราะห์ศึกษา” (Prapt, 2018, p. 309)

“ศิลาสมุทรคือความหวัง [เน้นโดยผู้เขียน] เดียวของเรา และอย่างที่บอก...มันคือหน้าที่” (Prapt, 2018, p. 309)

“ป้องกันหรือคะ...ศิลาสมุทรมีทั้งหมดก็ขึ้น ถ้าสักวันมีคนทำน้ำมันรั่วพร้อมกันสามสี่ที่ในคนละมุมของประเทศของจำเป็น [เน้นโดยผู้เขียน] ที่พวกแม่ตามหาจะยังมีประโยชน์อะไร” (Prapt, 2018, p. 303)

จากบทบรรยายข้างต้น “ศิลาสมุทร” หรือก้อนหินจากท้องทะเลเป็นสัญลักษณ์แทนความหวัง สื่อถึงการใช้ธรรมชาติมาเยียวยาระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม ศิลาสมุทรเป็น “ของจำเป็น” ที่เปรียบเสมือนหัวใจหลักของธรรมชาติ

การเลือกใช้ธรรมชาติมาสร้างเป็นของวิเศษที่มีอานุภาพพิเศษตามตำนานของเมิน นั่นคือศิลาสมุทรสามารถรมน้ำที่เข้ากันไม่ได้ อย่าง “น้ำ” กับ “น้ำมัน” ให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ โดยปราบต์สร้างตำนานของเมินขึ้นมา และตำนานนั้นได้ส่งอิทธิพลต่อการกระทำของเมินในอนาคต เนื่องจาก “ตำนานก็คือการสร้างอำนาจ โดยการสวมใส่ความหมายให้แก่อดีต เพื่อที่อำนาจของอดีตจะย้อนกลับมาส่งอิทธิพลถึงตัวตนในปัจจุบันของกลุ่มชนผู้สร้างและผลิตซ้ำตำนานเหล่านั้น” (Pichet, 2016,

p. 68) เมินจึงใช้ความเชื่อตามตำนานมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ความพิเศษของศิลาสมุทรได้สื่อถึงการเยียวาธรรมชาติ ศิลาสมุทรจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยรักษาความสมดุลของธรรมชาติให้คงอยู่ อีกทั้งการที่ศิลาสมุทรมีฤทธิ์เดช ความว่า “...ศิลาสมุทรมีฤทธิ์ทำให้สิ่งสกปรกกลายเป็นน้ำสะอาดได้” (Prapt, 2018, p. 250) เป็นการสะท้อนถึงพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

ตัวบทนิราศมหรณพสร้างสำนึกเชิงนิเวศของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยนำเสนอปัญหาการทำลายธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ ส่วนในอีกทางปราปต์เสียดสีสังคมมนุษย์ที่แสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติไม่มีที่สิ้นสุด เช่น ในตอนที่ “นุชา” ลูกครึ่งเมินครึ่งมนุษย์ กับ “สุพรรณ” นักรบเมินและเป็นแม่ของนุชาได้พบกัน นุชาพยายามจะบอกแม่ว่าที่เธอก่อคดีฆาตกรรม เพื่อปกป้องเมินจากภัยคุกคามของมนุษย์ แต่สุพรรณไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่ผิดศีลธรรมของลูกสาว เพราะ “ประมุขของเราจะไม่ยอมรับวิธีสกปรกอย่างนั้น!” (Prapt, 2018, p. 303) สุพรรณยังคงต้องการตามหาศิลาสมุทรด้วยวิธีอหิงสา นั่นคือการปลอมตัวเข้าไปทำงานในบริษัทกลั่นน้ำมัน เพื่อสืบหาศิลาสมุทรและหาวิธีหยุดยั้งการผลิตน้ำมัน แต่นุชาไม่เห็นด้วย ความว่า

“ป้องกันหรือคะ...ศิลาสมุทรมีทั้งหมดก็ขึ้น ถ้าสักวันมีคนทำน้ำมันรั่วพร้อมกันสามสี่ที่ในคนละมุมของประเทศ
ของจำเป็นที่พวกแม่ตามหาจะยังมีประโยชน์อะไร” (Prapt, 2018, p. 303)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า แม้ตัวละครเมินจะพยายามหาทางปกป้องธรรมชาติ แต่ก็ไม่มีอำนาจมากพอที่จะต่อสู้กับอำนาจทุนนิยมของมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นทัศนะของปราปต์ที่มองว่า มนุษย์เป็นผู้เบียดเบียนธรรมชาติ โดยมีระบบทุนนิยมที่ทำให้มนุษย์แสวงหาผลกำไรจากทรัพยากรธรรมชาติไม่มีที่สิ้นสุด

แม้ว่าในตัวบทนี้จะนำเสนอภาพของมนุษย์ที่เป็นภัยคุกคามธรรมชาติเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันปราปต์ได้นำเสนอตัวละครมนุษย์ที่มีท่าทีเป็นมิตรและนอบน้อมต่อธรรมชาติ นั่นคือ “จุลเกตุ” ตัวละครเอกหญิงนักวิทยาศาสตร์ ผู้หลงใหลในการศึกษาเรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตในท้องทะเล เธอเป็นมิตรที่ดีต่อตัวละครเมิน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ สายใยความรักระหว่างตัวละครมนุษย์อย่าง “จุลเกตุ” และตัวละครเมินอย่าง “เชลียง” แสดงให้เห็นว่าปราปต์ไม่ได้นำเสนอมุมมองของมนุษย์ในฐานะศัตรูของธรรมชาติเพียงด้านเดียว แต่ยังนำเสนอมิตรภาพและความรักระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นท่าทีที่นิเวศสำนึกที่มนุษย์นอบน้อมต่อธรรมชาติ อีกทั้งจุลเกตุยังเป็นตัวแทนของมนุษย์ผู้สำนึกในคุณค่าของธรรมชาติ ความว่า

“เรากำลังเบียดเบียนทุกอย่าง ริดเค้นทุกทางเพื่อความสุขอันไม่ยั่งยืนของตัวเอง เราแบ่งแยกด้วยความแตกต่าง
จนลืมนึกไปว่า แท้จริงเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เราไม่ได้มีสิทธิพิเศษมากไปกว่ากุ้ง หอย ปู ปลา หรือสัตว์ป่า
ทั้งแผ่นดิน [เน้นโดยผู้เขียน] ในอีกทาง จิตพิภก็เหมือนตัวเลขซึ่งชี้ความสามารถในการทำลายล้างของพวกเรา และเรา
กำลังโง่งมยกมันเชิดหน้า เฮ้ย ภูเขาเก่งกว่ามึง!” (Prapt, 2018, p. 328)

จากข้อความข้างต้น พบว่าปราปต์ได้แสดงให้เห็นผ่านตัวบทที่มนุษย์เป็นส่วนเล็ก ๆ ของธรรมชาติ ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดนิเวศสำนึกที่มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เช่น บทบาทของจุลเกตุสื่อให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ใช่ผู้ควบคุมธรรมชาติและไม่ใช่ศูนย์กลางของธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ นอกจากนี้ ปราปต์ยังเสียดสีระบบทุนนิยมในฐานะศัตรูของธรรมชาติ ว่า

“...จิตพิทักษ์เหมือนตัวเลขบ่งชี้ความสามารถในการทำลายล้างของพวกเรา เรา [เน้นโดยผู้เขียน] และเรากำลังโง่
งมงายมันเจ็ดหน้า เฮ้ย ภูเขาแก่งกว่ามีง!” (Prapt, 2018, p. 328)

จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ระบุว่า ใน พ.ศ. 2558 ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องราวในตัวอย่างพบว่ามีเศรษฐกิจของประเทศไทยฟื้นตัวร้อยละ 2.8 (Bank of Thailand, 2016, p. 1) จะพบว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจล้วนมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติผ่านการลงทุน การขยายตัวของการผลิตและการบริโภคของมนุษย์ ซึ่งจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ระบุว่า จีดีพีของประเทศไทย ในช่วง พ.ศ. 2558 โดยจีดีพีในไตรมาสที่ 3 เท่ากับ 2.8 และเพิ่มขึ้นในไตรมาสสุดท้าย ไตรมาสที่ 4 มีจีดีพี เท่ากับ 2.9 นอกจากนี้ แนวโน้มเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2559 จะเพิ่มสูงขึ้นตามการคาดการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นผลพวงของการขยายตัวของภาคการลงทุน การผลิตและการบริโภค อาจกล่าวได้ว่า ในมุมมองของมนุษย์นั้น จีดีพีเปรียบเสมือนตัวชี้วัดความสำเร็จของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในทางตรงกันข้าม เมื่อมองในมุมนิเวศสำนึกจะพบว่า ตัวเลขดังกล่าวไม่มีความสำคัญใด ๆ ต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่เป็นเพียงตัวเลขที่สะท้อนถึงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มขึ้นของมนุษย์เท่านั้น

6.3 “นุชา”: ครึ่งมนุษย์ครึ่งเมีนกับการทวงคืนความยุติธรรม

ตัวละครเอกหญิงที่มีบทบาทสำคัญของตัวบทนี้ คือ “นุชา” เป็นตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกเก็บตัวเงียบ ภูมิหลังของนุชาเป็นลูกครึ่งระหว่างมนุษย์และเมีน แม่ของเธอคือ “สุพรรณ” เป็นนักรบเมีนที่หลงรักมนุษย์ เมื่อให้กำเนิดนุชาแล้ว แม่กลับพบว่าลูกสาวของตนมีรูปปลักษณ์เหมือนมนุษย์และไม่สามารถพิเศษของเมีน เธอจึงปล่อยให้นุชาใช้ชีวิตอยู่กับยายรับเลี้ยงที่โลกมนุษย์ เพราะกฎของเมีนไม่ต้อนรับคนนอกและสุพรรณต้องปกปิดเรื่องนุชาเป็นความลับ

ปราชญ์สร้างตัวละครนุชาให้มีลักษณะเป็นตัวกลาง (mediator) ระหว่างมนุษย์กับเมีน หากเราพิจารณาว่าเมีนเป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมชาติ และมนุษย์เป็นตัวแทนของวัตถุนิยม โดยการที่ปราชญ์เรื่องให้เห็นว่า มนุษย์เป็นฝ่ายคุกคามและกระทำความเลวร้ายต่อธรรมชาติ ในทางตรงข้ามกับธรรมชาติที่เป็นฝ่ายถูกกระทำจากฝีมือมนุษย์ เพราะนวนิยายเรื่องนิราศมหรณพเป็นวรรณกรรมสิ่งแวดล้อมที่พยายามนำเสนอแนวคิดนิเวศสำนึก ปราชญ์จึงสร้างนุชาให้เป็นฆาตรกรต่อเนื่อง เพื่อสื่อถึงการต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เมีนเป็นตัวแทนของธรรมชาติ ในทางตรงข้ามกับมนุษย์ที่เป็นตัวแทนของวัตถุนิยมและทุนนิยม ความเป็นตัวละครครึ่งมนุษย์ครึ่งเมีนที่อยู่ตรงกลางระหว่างสองฝ่ายจึงถูกเบียดขับให้เป็นอาชญากรของนวนิยายเรื่องดังกล่าว อีกทั้ง จากเหตุการณ์การทำนายว่าจะเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมครั้งใหญ่ จะพบว่าฝ่ายมนุษย์เป็นฝ่ายกระทำเมีนด้วยความรุนแรง ส่วนฝ่ายเมีนพยายามตอบโต้ด้วยวิธีฮิงสา แต่เมื่อเมีนพยายามต่อสู้ด้วยวิถีทางที่สงบจนถึงที่สุด แต่ไม่สามารถยับยั้งภัยพิบัติที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์ได้ ปราชญ์จึงได้สร้างตัวละครครึ่งมนุษย์ครึ่งเมีนอย่างนุชาขึ้นมา เพื่อโต้กลับมนุษย์ด้วยความรุนแรงในรูปแบบการก่อคดีฆาตรกรต่อเนื่อง หากพิจารณาว่า การตอบโต้มนุษย์ด้วยความรุนแรงเป็นสัญลักษณ์ของการโต้กลับจากธรรมชาติ ตัวละครนุชาจึงเปรียบได้กับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการที่มนุษย์ได้ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อโตขึ้น นุชาค้นพบว่าตนมีความสามารถพิเศษคือ “พลังเสียงสังหาร” ที่มีพลังมากกว่าเมีนทั่วไป ในระหว่างนั้นนุชาต้องดิ้นรนทำงานหนักและถูกกีดกันจากสังคมมนุษย์ เพราะเธอมีใบหน้าอัปลักษณ์ มีปานโอตะขนาดใหญ่บริเวณใบหน้า หรือที่ตัวละครอื่นมักเรียกเธอว่า “นั่งหน้าผี” ปราชญ์สร้างตัวละครนุชาให้มีใบหน้าอัปลักษณ์และไม่ตรงตามมาตรฐานความงาม (beauty standard) ของสังคม เพื่อเสียดสีสังคมไทยที่ให้คุณค่ากับความงามบนใบหน้า นอกจากนี้ ปราชญ์ยังสร้างความเป็นอื่นให้นุชามีเพศวิถีแบบหญิงรักหญิง โดยที่เธอไม่สามารถเปิดเผยได้ ในขณะที่เดียวกันความลับเรื่องเพศวิถีของเธอยังถูก

กำหนดให้นำไปใช้เป็นเครื่องต่อรองให้เขาทำตามคำสั่ง อาจกล่าวได้ว่า การสร้างปมในจิตใจให้เธอ ทั้งการเป็นครึ่งมนุษย์ครึ่งเมิน รูปลักษณ์ที่อัปลักษณ์ สถานภาพทางสังคมที่ด้อยต่ำ และเพศวิหิงษ์รักษหญิง ส่งผลให้เขากลายเป็นชายขอบในทุกด้าน และถูกกีดกันจากสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้างความเป็นอื่นให้เขา เธอไม่สามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพวกได้ ไม่ได้รับการยอมรับให้เข้าพวก ปราปต์สร้างความเป็นอื่นในทุกด้านให้ตัวละคร แล้วทำให้ตัวละครที่เป็นอื่นของสังคมกลายเป็นอาชญากรของเรื่อง

อีกทั้ง ความคับแค้นใจที่ถูกนายจ้างที่เป็นมนุษย์กดขี่ข่มเหง และความอัดอั้นใจที่ไม่สามารถเปิดเผยตัวตนว่าเธอมีสายเลือดของเมินได้ เป็นแรงจูงใจหลักที่ทำให้เขาก่อคดีฆาตกรรม ความเป็นลูกครึ่งของเขาสัมพันธ์กับการแบ่งแยกชนชั้น เนื่องจากเขาถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคม สถานะของเขาจึงมีสถานะเป็นอื่นของสังคมมนุษย์และเมิน ทั้งนี้ การถูกกดขี่จากนายจ้างสัมพันธ์กับระบบนายทุนที่กดขี่แรงงาน ปรากฏถึงคำที่ผู้เขียนได้เน้นในข้อความว่า

“นุขาอดทนจนถึงเกือบกต หมดหนทางจนต้องสู้อย่างเดียว ยอมเป็นลูกไล่ แม้ยังยอมจะยิ่งถูกคุณหนูเวลเหยียบย่ำ...” (Prapt, 2018, p. 234)

และ “ทำอย่างไรที่ทำให้แค้นทุกอย่างมาได้...เป็นพวกของฉัน...ทุกอย่างที่ฉันต้องการ แกต้องทำ!...ฉนั้นทาสยอมไม่มีข้ออ้างเรื่องเวลา!” (Prapt, 2018, p. 182)

ปราปต์เลือกใช้คำที่สื่อถึงการต้องยอมจำนนต่ออำนาจของนายจ้าง ได้แก่ คำว่า อดทน, เกือบกต, หมดหนทาง, ยอม, (ถูก) เหยียบย่ำ, ลูกไล่ และ ทาส ซึ่งคำเหล่านี้สะท้อนถึงสถานภาพแรงงานระดับล่างของนุขาที่ต้องยอมจำนนต่ออำนาจของกามะหรืออย่างไม่มีทางเลือก นับเป็นการผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างภายใต้ระบบทุนนิยม โดยที่ลูกจ้างต้องยินยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน โดยที่นายทุนไม่ได้คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของแรงงาน ทั้งนี้ การใช้คำว่า “ทาส” สื่อถึงการที่มนุษย์เป็นทาสที่ไม่ใช่ทาสของศักดิ์ดินนาอย่างในยุคศักดินา แต่มนุษย์กลายเป็นทาสของวัตถุนิยมและทุนนิยม ดังเช่นนุขาที่พยายามทำทุกวิถีทาง เพื่อนำเงินไปไต่ลฎกรรมใบหน้าให้ตรงตามมาตรฐานความงามของสังคม ทำให้เห็นภาพของแรงงานระดับล่างที่ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบและต้องดิ้นรนให้อยู่รอดในระบบทุนนิยม นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างแล้ว คำว่า “หมดหนทาง, ลูกไล่, ยอม, เหยียบย่ำ” ยังเชื่อมโยงกับธรรมชาติ คำเหล่านี้สื่อความหมายสอดคล้องกับการที่มนุษย์เหยียบย่ำทำลายธรรมชาติ ส่งผลให้ธรรมชาติหมดหนทาง จนต้องลุกขึ้นโต้กลับมนุษย์ด้วยความรุนแรง

ในตอนที่มีการตามล่าอาชญากรของเรื่อง ตัวละคร “จุลเกตุ” กล่าวกับ “เซลิ้ง” ว่า ฆาตกรพยายามเปิดเผยความลับของเมิน ความว่า “การตายโดยใช้คลื่นเสียงสังหาร ขวดน้ำและน้ำมัน ที่วัด ข้างเขามอ...มันเหมือนกับคนร้ายพยายามเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับพวกคุณ!” (Prapt, 2018, p. 259) การพยายามเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงของนุขาแสดงให้เห็นว่า เธอพยายามช่วงชิงพื้นที่แห่งความหมาย เพื่อสร้างจุดยืนของคนนอกอย่างเธอให้มีที่ยืนในสังคมเทียบเท่าคนอื่น

ปราปต์สร้างบทบาทให้ตัวละครครึ่งมนุษย์ครึ่งเมินเป็นอาชญากร โดยมอบอาวุธสำคัญให้เขาชื่อ “พลังเสียงสังหาร” ซึ่งความน่าสนใจของตัวละครนุขาชื่อ ปราปต์เลือกใช้มุมมองของตัวละครที่เป็นอื่น และใช้ลักษณะแฟนตาซีในการสร้างพลังเสียงสังหาร การสร้างตัวละครเมินให้เป็นอาชญากร นับเป็นการตอกย้ำมายาคติที่กลุ่มตัวละครมนุษย์มองตัวละครกลุ่มอื่นว่าเป็นภัยคุกคาม รวมทั้งผลิตซ้ำความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ส่งผลให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อ ต้องเปลี่ยนสถานะจากเหยื่อมาเป็นอาชญากร เพื่อตอบโต้กับความรุนแรงที่เธอเคยได้รับ ทั้งนี้ พลังเสียงสังหารเป็นเครื่องมือและอำนาจหนึ่งเดียวที่เธอใช้ทวงคืนความยุติธรรม ความว่า

“ความกลัวจะเปลี่ยนเป็นยาเกรงต่างหาก [เน้นโดยผู้เขียน] ถ้าพวกเขาได้รู้ว่าชาวเมินทำอะไรได้บ้าง และพวกเขาจะต้องเริ่มระวัง เจ้าของท้องทะเลไม่ใช่แค่กุ้ง หอย ปู ปลา ปะการัง หรือสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่พวกเขาประเมินว่าด้อยกว่าตัวเองอีกต่อไป เมินจะสามารถใช้ความกลัวของพวกเขาเป็นอำนาจ [เน้นโดยผู้เขียน] แล้วเมื่อนั้นการต่อรอง [เน้นโดยผู้เขียน] จะต้องเกิด!” (Prapt, 2018, p. 303)

จากบทบรรยายข้างต้น เมินใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือต่อรองอำนาจกับมนุษย์ มนุษย์จะกลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลให้มนุษย์เริ่มตระหนักถึงการหาป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น ดังเช่นการที่ภาครัฐตระหนักถึงปัญหาการจัดการขยะพลาสติก อันเป็นต้นตอหนึ่งของภาวะโลกร้อน ใน พ.ศ. 2557 ประเทศไทยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาอย่างจริงจัง โดยรัฐบาลกำหนดเรื่องการจัดการขยะเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งแผนการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ได้วางเป้าหมายการลดและเลิกพลาสติก ด้วยการใช่วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และวางเป้าหมายที่จะนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้ร้อยละ 100 ภายใน พ.ศ. 2570 (Thailand environment institute, 2022)

“ความกลัวเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังมากเสมอ!...ตอนนี้เหลืออีกแค่ก้าวเดียว ความลับของเมินจะไม่ใช้ความลับอีกต่อไป มนุษย์จะรู้แล้วถึงพลังเสียงที่ยิ่งใหญ่ เสียงที่พวกเขาจะต้องตั้งใจฟัง!” (Prapt, 2018, p. 305)

จะเห็นว่า พลังเสียงของนุชาเป็นการปลดปล่อยสิ่งที่ถูกกดทับมานาน การใช้สัญลักษณ์ “เสียง (สังหาร)” เป็นกระบอกเสียงแทนวัฒนธรรมรองเพื่อต่อรองกับวัฒนธรรมหลัก เสียงของนุชาจึงเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคนชายขอบหรือผู้ไม่มีอำนาจในสังคม อีกทั้ง พลังเสียงพิเศษเป็นลักษณะเดียวที่ยืนยันตัวตนว่าเธอมีสายเลือดของเมิน และเป็นเครื่องมือที่สร้างความกลัวให้มนุษย์ ซึ่งเป็นอำนาจเดียวที่นุชาใช้โต้กลับสังคมที่มอบความไม่เป็นธรรมแก่เธอ

ปราปต์พยายามเผยให้เห็นว่า ตัวละครที่ถูกกดทับสามารถลุกขึ้นสู้ เพื่อตอบโต้กับผู้คนหรือระบบที่กดทับพวกเขาได้ พลังเสียงที่เหนือธรรมชาติเป็นการเสริมสร้างอำนาจผ่านลักษณะแฟนตาซีให้ตัวละครนุชา อาจกล่าวได้ว่า ปราปต์สร้างเสียงของตัวละครที่เป็นอื่นให้มีสิทธิ์มีเสียงในสังคม การใช้เสียงของนุชาไม่ใช่เพียงแค่ออกให้เกิดความกลัว แต่เสียงของเธอจะนำไปสู่การรับรู้ในวงกว้างและเปลี่ยนแปลงสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของนวนิยายในตอนท้ายเรื่องจะพบว่า การทวงคืนความยุติธรรมของเธอไม่ประสบผลสำเร็จ นุชาและแม่ถูกเนรเทศตามไล่ล่าที่โกดังน้ำมันของบริษัทไทยโซติ นุชาจมน้ำจนหมดสติแล้วกลายเป็นเจ้าหญิงนิทรา “ดร. แฮร์สัน” นักวิทยาศาสตร์ชาวต่างชาติได้แอบลักพาตัวนุชาไปเป็นหนูทดลองเกี่ยวกับคลื่นเสียง เพื่อรักษาโรคพิการทางการได้ยินของกามะหยี่ เป็นการใช้ลักษณะแฟนตาซีของตัวละครว่า หนูของตัวละครเมินมีคุณสมบัติพิเศษและสามารถผ่าตัดเข้ากันได้กับหูของมนุษย์ได้ ความว่า

“คุณก็รู้ หนูไม่ได้ยินเสียง แต่เชื่อสายส่วนหนึ่งของนุชาเป็นพวกเมินที่มีคุณสมบัติหูดียังกับอะไร หนูต้องการให้คุณทดลองใช้มันเพื่อหนู...หนูยอมเสี่ยง! และคุณไม่ควรปฏิเสธ เพราะนี่จะเป็นผลประโยชน์ต่อพวกคุณเช่นกัน พวกคุณจะมีสิทธิ์ศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับพวกหนูได้ไม่มีข้อจำกัด มันจะเป็นความลับแม้กับผู้ปกครองของหนูเอง” (Prapt, 2018, p. 341)

จากบทบรรยายข้างต้นทำให้เห็นว่า ตัวละครมนุษย์ที่เป็นชาติพันธุ์ที่มีอำนาจมากกว่าได้ใช้อำนาจกระทำต่อร่างกายของเมินที่ด้อยอำนาจกว่า โดยปราศจากความยินยอม รวมถึงลดสถานะของเมินให้เป็นเพียงแค่สัตว์ทดลองเท่านั้น ปราปต์

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเมื่อกับมนุษย์ กัมมะหิยะและดร. แอริสัน ได้ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของนุชาให้เหลือเพียงสัตว์ทดลอง ผ่านการแสดงอำนาจเหนือพื้นที่ร่างกายของเมื่อก ร่างกายของนุชาจึงเปรียบเหมือนทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเพียงทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อให้นายทุนดักตวงผลประโยชน์ ภาพของเมื่อกเป็นตัวแทนของธรรมชาติ จึงยอมจำนนอยู่ภายใต้อำนาจของมนุษย์ในฐานะผู้ควบคุมธรรมชาติ

ปราปต์วิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยมจนละเลยธรรมชาติในนิราศมหรณพ ผ่านการนำเสนอเสียงของคนนอกที่ถูกกดทับในสังคม ซึ่งเมื่อกเป็นตัวแทนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากฝีมือของมนุษย์ อีกทั้งยังมุ่งเน้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณค่าไม่น้อยกว่ามนุษย์ เช่นเดียวกับทัศนะของปราปต์ที่เล็งเห็นว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติเท่านั้น ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในตัวบทดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นอำนาจของมนุษย์อยู่เหนือพื้นที่ธรรมชาติ นอกจากนั้นระบบทุนนิยมยังเป็นตัวการสำคัญที่ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมีมนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ทุนนิยมขับเคลื่อนต่อไปได้ จนนำไปสู่ภาวะสังคมเสี่ยงภัย ซึ่งเป็นวัฏจักรที่จะย้อนกลับมาทำลายชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เมื่อธรรมชาตินั้นถูกทำลายลงก็เท่ากับทำลายชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

7. บทสรุปและอภิปรายผล

ปราปต์นำลักษณะแฟนตาซีมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างตัวละคร “เมื่อก” นวนิยายเรื่องนิราศมหรณพนำเสนอแนวคิดที่สำคัญคือ แนวคิดนิเวศสำนึก ในประเด็นแรก คือ ตัวละครเมื่อก กับภารกิจกอบกู้วิกฤตน้ำมันรั่วกลางทะเล ปราปต์นำลักษณะแฟนตาซีมาสร้างตัวละครเมื่อกให้มีลักษณะเหนือธรรมชาติ ปราปต์นำเสนอภาพเมื่อกและมนุษย์ที่มีลักษณะคู่ตรงข้ามและสร้างเหตุการณ์น้ำมันรั่วในนวนิยายเชื่อมโยงกับบริบทจริงในสังคมไทย ประเด็นที่สอง คือ เซลีย: ทายาทเมื่อกและตัวแทนผู้พิทักษ์ธรรมชาติ ปราปต์นำเสนอภาพเมื่อกที่ต้องต่อสู้กับระบบทุนนิยม ผ่านการเดินทางตามหาของวิเศษเหนือธรรมชาติอย่างศิลาสมุทร เพื่อแก้ไขวิกฤตที่เกิดขึ้น ภาพของเมื่อกจึงเป็นตัวแทนของธรรมชาติต่างจากมนุษย์ที่เป็นภัยคุกคามธรรมชาติ และประเด็นสุดท้าย คือ “นุชา”: ครึ่งมนุษย์ครึ่งเมื่อกกับการทวงคืนความยุติธรรม ปราปต์นำเสนอตัวละครอาชญากรของเรื่องที่เป็ตัวแทนของธรรมชาติและ การได้กลับสังคมมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติ โดยใช้พลังเสียงสังหารเป็นองค์ประกอบแฟนตาซีในการสื่อสารปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มนุษย์รับรู้

เหตุการณ์น้ำมันรั่วในนิราศมหรณพเชื่อมโยงกับบริบทสังคมไทย ช่วง พ.ศ. 2556 ซึ่งเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลบริเวณอ่าวพร้าว เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ในบทสรุปของเรื่อง เมื่อกไม่สามารถต่อสู้กับนายทุนใหญ่อย่างบริษัทน้ำมันได้ ทำให้เหตุการณ์น้ำมันรั่วยังคงเกิดขึ้นตามคำทำนาย เช่นเดียวกับในบริบทสังคมไทยจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วที่อ่าวพร้าว แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นจากวิกฤตดังกล่าวคือ การสร้างการตระหนักรู้ในวงกว้างต่อสังคมไทยถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล ทำให้ประชาชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาวิกฤตดังกล่าว เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่องนิราศมหรณพที่ได้สร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศในใจผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านเรื่องราวของตัวละครเมื่อกที่หาทางแก้ไขวิกฤตสถานะแวดล้อม ผู้อ่านจะสัมผัสได้ถึงกการพยายามหาทางแก้ไขสภาพระบบนิเวศทางทะเลของเมื่อก ด้วยมุมมองแห่งความหวังว่า การค้นหาของวิเศษอย่างศิลาสมุทรจะช่วยแก้ปัญหาวิกฤตน้ำมันรั่วได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การนำเสนอเหตุการณ์คดีฆาตกรรมต่อเนื่องของนุชา ปราปต์ไม่ได้เลือกใช้ฉากแฟนตาซีเป็นองค์ประกอบสำคัญ แต่ปราปต์นำเสนอฉากเมืองที่มีอยู่ในโลกความเป็นจริง ทั้งกรุงเทพฯ และชลบุรี รวมถึงสถานที่ต่าง ๆ จะมุ่งเน้นไปที่การนำเสนอฉากวัดในกรุงเทพฯ ที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ 4 และสุนทรภู่ ซึ่งสัมพันธ์กับโครงเรื่องรองคือ ภารกิจการตามหาศิลาสมุทราตามวัดต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าแม้ปราปต์จะพยายามนำเสนอให้ตัวละครนุชาเป็นกระบอกเสียงให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ฉากเบื้องหลังยังไม่ได้แสดงถึงความสำคัญของพื้นที่ของธรรมชาติมากเท่าไรนัก เนื่องจากฉากทั้งหมดยังมุ่งความสนใจของผู้อ่านไปที่ฉากนำเสนอความเป็นพื้นที่เมืองเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะปราปต์ต้องการนำเสนอภาพของวัดที่เกี่ยวข้องกับสุนทรภู่ และต้องการนำเสนอมุมมองของมนุษย์ที่เป็นผู้ทำลายธรรมชาติเป็นหลัก เพื่อสื่อถึงผลกระทบของฝีมือมนุษย์และความเจริญของเมืองต่อสิ่งแวดล้อม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Bank of Thailand ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2016) *Rai-ngan phawa setthakit Thai pi 2558* รายงานภาวะเศรษฐกิจไทยปี 2558 [Report on the study of Thai economics in 2016].
https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/Annual_Y58_T.pdf
- BBC news บีบีซี นิวส์. (2017, August 27). *Arwut siang thi rai siang mi ching rue mai?* อาวุธเสียงที่ไร้เสียงมีจริงหรือไม่? [Do the silent sound-weapons exist?]. <https://www.bbc.com/thai/international-41064919>
- Kit Sodalee. กฤต โสดาลี. (2021). *Karn sang nawaniyai lae phap than watthanatham Thai nai nawaniyai suepsuan khong Prapt* การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราชญ์ [The creation of novel and Thai culture representation in Prapt's crime fiction]. *Warasarn manut sayasat lae sangkomsat mahawithhayalai kon kaen* วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น [Journal of Humanities and Social Science, Khon Kaen University], 39(1), 1-20
- Nithi Nithiveerakul นิธิ นิธิวีรกุล. (2017). 'Taley si dam' 4 pi lang wikrit namman rua Ao Phrao 'ทะเลสีดำ' 4 ปี หลังวิกฤตน้ำมันรั่วอ่าวพร้าว ['The black sea' 4 years after the oil spill crisis at Ao Phrao beach]. WAY Magazine. Retrieved December 16, 2022, from https://waymagazine.org/leak_oil/
- Nudruja Jaihan, Thanchanok Rueangsen, Supanut Anupodmontri & Sarapat Boonhok ญัฐจุใจหาร, ธัญชนก เรืองเสน, ศุภณัฐ อนุพจน์มนตรี & ศรัณย์ภัทร์ บุญยอก. (2021). *Nawaniyai naew seupsuan sopsuan beap muet khong Prapt: Konlawithi kan sang khongrueng kap kan namsanoe tualakon chaikop* นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบมืดของปราชญ์: กลวิธีการสร้างโครงเรื่องกับการนำเสนอตัวละครชายขอบ [Dark detective novels by Prap: Literary techniques of composing plots and representing marginalized characters]. *Warasarn phasa ae wannakhadi Thai* วารสารภาษาและวรรณคดีไทย [Journal of Thai Language and Literature], 38(1), 61-108. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/THlanglit/article/view/248849>
- Phacharawan Boonpromkul พชรวรรณ บุญพร้อมกุล. (2019). *Ecocriticism niwet wichan: Wannakam thammachat singwaetlom lok Ecocriticism* นิเวศวิจารณ์: วรรณกรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โลก [Ecocritism literature nature environmental world]. In Suradech Chotiudompant (Ed.), *Nawa withi: Wi thi withaya ruam samai nai kan sueksa wannakam* นววิถี: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม [The spatial turn: Methodologies of spatial study in literature] (pp. 375-437). Siamparitat.
- Pichet Sangthong พิเชฐ แสงทอง. (2016). *Tamnam lae rueanglao parampara thongthin pak tai* ตำนานและเรื่องเล่าปรัมปราท้องถิ่นภาคใต้ [Legends and local mythic narratives in southern Thailand]. Gypsy group.
- Prapt ปราชญ์. (2018). *Niratmahannop* นิราศมหรณพ [Niratmahannop] (3rd ed.). Praew.

Thailand environment institute มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2022) *Doen na pra thet Thai rai khaya plastic Tong lot la lae loek plastic baep chai krang diao* เดินหน้าประเทศไทย ไร้ขยะพลาสติก! ต้องลดและเลิกพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว [Moving to a zero waste society in Thailand! Reduce & stop single-use plastic]. Retrieved December 17, 2022, from https://www.tei.or.th/th/blog_detail.php?blog_id=102

Thairath online ไทยรัฐออนไลน์. (2022, April 26). *Mot ni khuen thi sung mot khuen fa khuen panang bok arai dai bang* มดหนีขึ้นที่สูง มดขึ้นฝ้า ขึ้นผนัง บอกอะไรได้บ้าง [Ants escape up to a high place, climb up the ceiling or the wall. what does it mean?]. <https://www.thairath.co.th/lifestyle/home/tips/2377667>

Thongchai Saechia ธงชัย แซ่เจี๋ย. (2017,20-21 July). *Kan lao rueang baep lang samai mai nai Niratmahannop khong Prapt* การเล่าเรื่องแบบหลังสมัยใหม่ในนิราศมหรณพของปราปต์ [Postmodern storytelling in Prapt's journey to the water]. In Thanathip Sumim (Ed.), *Ngan Prachum Wichakan Radapchat "SWU Wichai" krang thi 10* การประชุมวิชาการระดับชาติ "มศว วิจัย" ครั้งที่ 10 [The 10th Srinakharinwirot University research conference proceedings] (pp. 423-431). Strategic wisdom and research institute, Srinakharinwirot university.

ภาษาต่างประเทศ

Mambrol, N. (2016). *Ecocriticism: An essay*. Literary Theory and Criticism. Retrieved December 16, 2022, from <https://literariness.org/2016/11/27/ecocriticism/>

Oxford University Press. (n.d.). Fantasy. In *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Retrieved December 16, 2022, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/fantasy?q=fantasy>